

Η **σχινιά** (*Pistacia lentiscus*) ή **σιηνιά** στην κυπριακή διάλεκτο (ή **σκίνος** στην ελληνική), ανήκει στην οικογένεια των **Ανακαρδιιδών** (*Anacardiaceae*), η οποία περιλαμβάνει 60 περίπου γένη φυτών. Το γένος *Pistacia*, στο οποίο ανήκει και η σχινιά, περιλαμβάνει περί τα 11 είδη, που ευδοκούν κυρίως στη Μεσόγειο, στην Ασία, στο Μεξικό, στις ΗΠΑ, στα νησιά του Ατλαντικού και στην ανατολική τροπική Αφρική.

Στον τόπο μας, εκτός από τη σχινιά, υπάρχουν άλλα τρία είδη του γένους, από τα οποία τα δύο είναι ιθαγενή, ο Τρέμμιθος (*Pistacia atlantica*) και η Τρεμιθιά (*Pistacia terebinthus*) καθώς και η καλλιεργούμενη Χαλεπιανή (*Pistacia vera*), γνωστή για τους εδώδιμους καρπούς της, τα φημισμένα χαλεπιανά.

Περιγραφή

Η σχινιά είναι αειθαλής, αρωματικός, ρητινοφόρος θάμνος ή μικρό δέντρο, ύψους μέχρι 5 m, με λείο και συνήθως γκριζωπό φλοιό. Τα φύλλα είναι διατεταγμένα κατ' εναλλαγή, σύνθετα, πτερωτά, αρτιόληκτα, 5-10 x 3-7 cm. Τα φυλλάρια φέρονται σε 2-4 ζεύγη και είναι ωοειδή, επιμήκη ή ελλειπτικά, δερματώδη, σκοτεινοπράσινα, με τη ράχη συχνά εμφανώς πτερωτή.

Τα άνθη είναι μονογενή και το φυτό δίοικο, έτσι τα φυτά της είναι είτε αρσενικά (φέρουν μόνο αρσενικά άνθη) είτε θηλυκά και παράγουν καρπούς. Τα αρσενικά άνθη είναι διατεταγμένα σε βότρυες ή φόβες, ενώ τα θηλυκά φέρονται επίσης σε βότρυες, στις μασχάλες των φύλλων.

Ανθίζει από τον Φεβρουάριο μέχρι τον Μάρτιο. Ο καρπός είναι σφαιρική δρύπη διαμέτρου περίπου 5 mm, κόκκινη στην αρχή, σταδιακά όμως γίνεται μαύρη και γυαλιστερή κατά την ωρίμανση, από τον Σεπτέμβριο μέχρι τον Δεκέμβριο.

Εξάπλωση – Ενδιαίτημα

Ιθαγενής θάμνος στο νησί μας. Συμμετέχει ως κύριο είδος σε διάφορους τύπους οικοτόπων της ευρωπαϊκής οδηγίας 92/43/ΕΟΚ όπως οι οικοτόποι 2260 (θίνες με σκληρόφυλλους θάμνους), 5330 (θερμομεσογειακοί και προεξημικοί θαμνώνες), 9320 (δάση ελιάς και χαρουπιάς) και 9540 (δάση τραχείας πεύκης). Τη συναντούμε σε αρκετές περιοχές του νησιού σε υψόμετρο από 0 – 800 m, και είναι πολύ κοινό σε πετρώδεις πλαγιές, πευκοδάση και παραλιακούς αμμοθίνες. Μεταξύ άλλων, απαντά στον Ακάμα, Λυσό, Αρχιμανδρίτα, Ακρωτήρι, Μαζωτό, Επταγώνια, Δάσος Λεμεσού, Βαβασιανά, Λάρνακα, Κορμακίτη, Πενταδάκτυλο, Άγιο Αμβρόσιο Κερύνειας, Φλαμούδι και Καρπασία. Φυτρώνει, επίσης, σε όλες τις παραμεσόγειες χώρες καθώς και στην Πορτογαλία και στα νησιά του Ατλαντικού. Το επίθετο *lentiscus* είναι η αντίστοιχη λατινική λέξη της ελληνικής «σχίνος».

Ιστορικά Στοιχεία

Διάφοροι μελετητές ταυτίζουν τη Σχίνο του Θεόφραστου με τη σχινιά. Στη Χίο καλλιεργείται μια ποικιλία του είδους (*Pistacia lentiscus* var. *chia*) για την παραγωγή της ομώνυμης μαστίχας – «οι σχίνοι οι δακρύζοντες αγριομασίχην», όπως γράφει ο Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης. Ο Διοσκουρίδης (1^{ος} αιώνας μ.Χ.) στο έργο του «Περί Ὑλης Ἰατρικῆς (1.41)», αναφέρεται στο σχίνιο έλαιο που παράγεται από τους ώριμους καρπούς της σχινιάς. Ο Πλίνιος (23-79 μ.Χ.), από την πλευρά του, γράφει ότι το λάδι της σχινιάς χρησιμοποιείται για τη νοθεία του βαλσάμου (Natural History, 12.121). Δίνει ακόμη τη συνταγή ενός από τα αρχαιότερα μύρα, η οποία περιλαμβάνει σχινέλαιο, μυρτέλαιο, κάλαμο, κυπαρίσσι, χέννα, και φλούδα ροδιού.

Υπολείμματα καρπών του γένους *Pistacia* εντοπίστηκαν στον αρχαίο οικισμό της Χοιροκοιτίας (6^η χιλιετία π.Χ.), καθώς επίσης στην Κισσόνεργα και στη Σωτήρα Λεμεσού (4^η χιλιετία π.Χ.).

Χρήσεις – Οικολογική σημασία

Είναι είδος που μπορεί να χρησιμοποιηθεί και ως καλλωπιστικό. Στην αρχιτεκτονική τοπίου αποτελεί φυτό που προσφέρει εύκολες και εντυπωσιακές λύσεις λόγω της ισχυρής του βλάστησης, του πυκνού βαθυπράσινου φυλλώματος, της αντοχής του στην ξηρασία και της προσαρμοστικότητάς του σε όλους τους τύπους εδαφών. Οι ζυγωί βλαστοί που εκπύσσει, το πυκνό φύλλωμα του και η αντοχή του στο κλάδεμα, το καθιστούν κατάλληλο για χρήση ως φρακτικό ή ως μεμονωμένος θάμνος σε πάρκα, παρόδιες φυτείες και κήπους όπου δημιουργεί επιβλητικές εικόνες και μορφές. Η σχινιά ευδοκίμει και σε μεγαλύτερα υψόμετρα από τη φυσική της εξάπλωση και έτσι τη βρίσκουμε στον Κύκκο, σε υψόμετρο 1200 m.

Πρεμνοβλαστώνει εύκολα μετά από πυρκαγιά και παίζει σημαντικό προστατευτικό ρόλο για την άγρια ζωή και την προστασία του εδάφους από τη διάβρωση.

Το ξύλο της σχινιάς, εξάλλου, είναι κατάλληλο για την κατασκευή άριστης ποιότητας ξυλοκάρβουνων και για θέρμανση. Επίσης, οι ετήσιοι νεαροί ευλύγιστοι βλαστοί αξιοποιούνται στην καλαθοπλεκτική και στο δέσιμο σαρώθρων (σαρκάς) από θυμάρι, σαφισιάν και μαζίν.

Τα κλαδιά χρησιμοποιούνται για τον υποκαπνισμό αλλαντικών (λουκάνικα, χοιρομέρια, μπέικον, λούντζα κ.ά.), στα οποία προσδίδει το χαρακτηριστικό της άρωμα, ενώ στην Καρπασία τα αξιοποιούσαν για τον υποκαπνισμό των φύλλων του καπνού.

Τα φύλλα της σχινιάς περιέχουν δεψικές και βαφικές ουσίες. Οι καρποί χρησιμοποιούνται στην αλλαντοποιία, στην παρασκευή ζυμαρικών και ως αρτύματα στη μαγειρική. Η χρήση του σκίνου ως άρτυμα στα λουκάνικα ήταν πολύ διαδεδομένη στην Πάφο και στην Καρπασία. Οι βλαστοί και τα φύλλα περιέχουν τριτερπένια και αιθέρια έλαια.

Στην περιοχή Καρπασίας, οι γεωργοί κλάδευαν τη σχινιά στους αγρούς, και της έδιναν τη μορφή δέντρου για τη σκιά της, και αυτά τα μικρά δέντρα τα ονόμαζαν «δεντροσιήνια».

Πολλαπλασιάζεται με σπέρματα αλλά και μοσχεύματα. Φυτά σχινιάς διατίθενται στα φυτώρια του Τμήματος Δασών αλλά και σε ιδιωτικά φυτώρια στην Κύπρο.

Προστασία και Διαχείριση

Η σχινιά προστατεύεται από τη Δασική Νομοθεσία και για την υλοτομία του θάμνου ή μικρού δέντρου με σχετικά μεγάλες διαστάσεις (διάμετρος του κορμού σε ύψος 130 cm πάνω από το έδαφος μεγαλύτερη από 15 cm) χρειάζεται η άδεια του Τμήματος Δασών.

Σημαντικό μέρος των εκτάσεων που καλύπτουν οι τύποι οικοτόπων στους οποίους η σχινιά είναι κύριο ή συνοδό είδος έχουν περιληφθεί στο Δίκτυο NATURA 2000. Η Κύπρος έχει την υποχρέωση να λαμβάνει όλα τα απαραίτητα διαχειριστικά και άλλα προστατευτικά μέτρα για να τους διατηρεί σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης (favorable conservation status).

Η σχινιά είναι ένα από τα κύρια αυτόχθονα είδη που προωθεί το Τμήμα Δασών στις φυτεύσεις που γίνονται κάθε χρόνο εντός και εκτός δασικών περιοχών.

Στον τόπο μας υπάρχουν μερικά αιωνόβια δέντρα σχινιάς, όπως η σχινιά στην τοποθεσία Ροδιά στον Ακάμα, με περιφέρεια κορμού 2,18 m, ύψος 4 m και ηλικία πέραν των 200 χρόνων και σε άλλες περιοχές, τα οποία παρακολουθούνται, συντηρούνται και προστατεύονται από το Τμήμα Δασών.

ΔΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ . TREE OF THE YEAR 2015

Σχινιά – Lentisk *Pistacia lentiscus L.*

Lentisk is an evergreen, aromatic, resiniferous shrub or small tree up to 5m high, with greyish-brown bark.

The leaves are alternate, compound paripinnate 5-10 x 3-7 cm with 2-4 pairs of ovate, oblong or elliptical 12-15 mm long, leathery, dark green leaflets with rachis often conspicuously winged.

The flowers are unisexual and the males are arranged in racemes or panicles while the females in racemes, in the axils of the leaves.

Flowers occur from February to March. Fruit a globose drupe, 5mm in diameter, at first red, black at maturity. Drupes ripen from September to December.

It is indigenous to Cyprus, very common in rocky places, sand dunes and in pine forests in Akamas, Lysos, Akrotiri, Kormakitis, Mazotos, Vavatsinia, Larnaka, Pentadaktylos mountain range, Karpasia and elsewhere up to 800 m altitude. It also grows in the Mediterranean countries, in Portugal and the Atlantic islands.

It is an ornamental plant suitable for hedges, but it is also attractive if planted singly and unshaped. It thrives on all types of soils and is propagated by seed.

The fruits are used in sausages, pastries and as condiment.

Τυπώθηκε σε ανακυκλωμένο χαρτί
Printed on recycled paper

Γ.Τ.Π./Π.Ι.Ο. 172/2014 – 4.000
Εκδόθηκε από το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών
Published by the Press and Information Office

Εκτύπωση: Τυπογραφείο Κυπριακής Δημοκρατίας
Printed by: the Government Printing Office

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ,
ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ • ΤΜΗΜΑ ΔΑΣΩΝ

MINISTRY OF AGRICULTURE,
NATURAL RESOURCES AND
ENVIRONMENT • DEPARTMENT OF FORESTS

www.moa.gov.cy/forest